
ЗМІСТ

Вступне слово 9

Передмова 11

ЧАСТИНА I. КАЗАН

Розділ 1. Захват 17

Розділ 2. Кров Фрисландії 22

Розділ 3. Вигнання 32

Розділ 4. Едда 39

Розділ 5. Немислиме 52

Розділ 6. Танцівниця 56

ЧАСТИНА II. ХАЙ ЖИВУТЬ ОРАНЬЄ!

Розділ 7. Позначки олівцем 67

Розділ 8. Неприпустимо 70

Розділ 9. Народжена для слави 77

Розділ 10. Смертник 85

Розділ 11. Параноя 96

Розділ 12. Таємниця 102

ЧАСТИНА III. ОПІР

Розділ 13. Сестра по духу 113

Розділ 14. Прості нідерландці 119

Розділ 15. Найщиріша похвала 123

Розділ 16. Темні вечори 133

Розділ 17. Оголошення 139

Розділ 18. Якщо, якщо, якщо... 144

Розділ 19. Ганси вшиваються 147

ЧАСТИНА IV. ВИЗВОЛИТЕЛІ

Розділ 20. Нідерланди за п'ять днів 151

Розділ 21. Ультиматум 155

Розділ 22. Диявольський пікнік 160

Розділ 23. Легка прогулянка 168

Розділ 24. У вогні 175

Розділ 25. Шампанське для одного хлопця 181

ЧАСТИНА V. ІГРАШКИ

Розділ 26. Принцеса	193
Розділ 27. «Мисливці»	197
Розділ 28. Чарівна марка.....	202
Розділ 29. Жахливе зло.....	209
Розділ 30. Мир на Землі. Так, авжеж.....	215

ЧАСТИНА VI. ПЕРЕСЛІДУВАНІ

Розділ 31. Дерево	223
Розділ 32. Перегони	226
Розділ 33. Пекельна брама	234
Розділ 34. Перша сигарета	241
Розділ 35. Залагодження справ.....	246
Розділ 36. Роздоріжжя	251
Розділ 37. Абсолютно божевільна	258
Розділ 38. Спокій.....	264

Примітки до розділів	278
----------------------------	-----

Подяки	308
--------------	-----

Список літератури	312
-------------------------	-----

ВСТУПНЕ СЛОВО

Коли мене розпитували про маму, я часто відповідав: «Я не знайомий з Одрі Гепберн».

Мої слова завжди ошелешували співрозмовника, і я пояснював, як нам із братом пощастило: нас виховувала завжди присутня і любляча матір, а не гламурна, але відсутня кінозірка.

Коли мама розповідала про себе і про те, чому її навчило життя, вона не згадувала Голлівуд. Замість перераховувати відомі місця у Беверлі-Гіллз, вона оповідала про незнайомі нам місцевості у Нідерландах з інколи невимовними назвами. Замість спогадів про червону доріжку вона вплітала в оповіді епізоди Другої світової війни, перетворюючи їх на казкові історії для дітей. Ми сприймали материнські історії як уроки мудрості, але й гадки не мали про повну історію її життя під час війни — аж поки на обрії з'явився Роберт Матцен, який написав мені, представляючи себе та свою книжку «Дівчина з Нідерландів».

За чистим збігом я отримав лист Роберта саме тоді, коли намагався з'єднати однією лінією крапки із розповідей матері, власного архіву та дослідницьких знахідок. Зрозуміло, я був схвилюваний (хто б не був?), дізнавшись, що таємне життя матері, яке залишалося нерозкритим, попри її зіркову кар'єру, і робило її тією Одрі, якою я її знав, — це і є ті крапки, які дослідження Роберта невдовзі з'єднає в одну лінію. «Дівчина з Нідерландів» провела мене крізь світ війни, аж ніяк не такий чорно-білий, яким його часто показують у голлівудських фільмах. Навіть я забув, що для Одрі все закінчи-

Дівчина з Нідерландів

ться щасливо. Читаючи, я усвідомлював, що ось ця бомба, та куля, ось та німецька вантажівка з ув'язненими могли стати Кінцем.

Тепер я розумію, чому вона у своїх розповідях надіяла таким значенням Добро і Зло, а також Любов і Милосердя, чому була такою відкритою щодо певних фактів і чому так багато інших тримала в секреті.

Я справді не знав Одрі Гепберн, та зараз я знаю її більше, і сумую за нею більше, ніж будь-коли.

Дякую тобі, Роберте! Твоя книга — справжній подарунок.

Лука Дотті,
серпень 2018 року

Лука Дотті — син Одрі Гепберн і автор бестселера «Одрі вдома» за версією New York Times. У минулому графічний дизайнер, нині очільник Фонду допомоги дітям імені Одрі Гепберн. Створений родиною Одрі 1994 року, Фонд допомагає дітям усього світу.

[Купити книгу на сайті kniga.biz.ua >>>](http://kniga.biz.ua)

ПЕРЕДМОВА

З моменту смерті Одрі Гепберн на початку 1993 року її історію розповідали знову і знову. Пошук за її іменем на сторінці *Amazon* видасть понад 1000 позицій. Усі аспекти її життя висвітлені у книжках, окрім одного-єдиного: років Другої світової війни, коли вона мешкала в Нідерландах. У воєнній історії Одрі були сторінки, які вона не хотіла обговорювати, і сторінки, які вона обговорювати не могла. Тому автори одні ситуації вигадували, а інші інтерпретували неправильно, бо не мали підґрунтя. Я сміливо стверджую, що в попередніх біографіях більшість розповідей про її життя у воєнні роки містять помилки.

Ретельний біограф Гепберн, Баррі Періс, 1993 року витратив чимало часу й ресурсів, щоб за підтримки потужного американського видавництва *G.P. Putnam's Sons* розповісти нідерландську частину історії Одрі, і його прискіпливо виконана праця стала відправним пунктом для мого проекту. Періс мав певні переваги, бо писав раніше — багато людей, пов'язаних із цією історією, тоді ще жили, а зараз померли. Однак тоді ще не було інтернету з миттєвим доступом онлайн до головних архівів Нідерландів. А що він працював у Сполучених Штатах (залучаючи тамтешнього дослідника для «живої роботи» у Нідерландах), Періс пропустив важливість села Велп для історії Одрі.

Село Велп розташоване відразу за межею міста Арнем. Це місце дуже важливе для нашої історії з причин, про які ви незабаром дізнаєтесь.

Я люблю розкривати факти про голлівудських зірок під час Другої світової війни, зокрема факти, втрачені з плином часу через те, що пошук їх потребує ретельної дослідницької роботи. У випадку з Одрі Гепберн більшість із цих досліджень можна здійснювати лише у Нідерландах, і це перешкода для американських авторів. Крім того люди, які боролися під час війни та пережили її, відійшли у засвіти; очевидців не залишилося. Найбільше засмучує те, що зникли деякі офіційні записи, і лише з цим пов'язана ціла історія. Ці записи, які мали зберігатися в архівах ФБР і ЦРУ (відомого як УСС (Управління стратегічних служб) під час Другої світової війни), стосуються громадянки Нідерландів на ім'я Елла, баронеси ван Геємстра, матері Одрі. Коли я розпочав свій проект і надіслав вашингтонській дослідниці запит на ці документи, вона не змогла їх знайти, а після виснажливих пошуків висувала, що їх уже немає. На її професійний погляд, ці документи давно знищені, і такий висновок викликав запитання: чому ці документи вилучили з архіву і хто саме їх знищив? Після двох років досліджень відповіді стали очевидними.

Батько Одрі Гепберн більшу частину свого життя прожив під радаром, а її матір приховувала сліди своєї діяльності з 1935 по 1941 роки, тож не дивно, що біографи пропускали хроніку тих літ життя Одрі чи покладалися на попередні описи. Слід був або холодним, або стерся.

Чи заможною була родина Одрі Гепберн? Чи це багатство конфіскували нацисти? Чи зростала Одрі у величних нідерландських замках? Чи була вона свідком того, як її дядька й інших поставили біля стіни і розстріляли? Чи справді вона танцювала, щоб зібрати гроші на нідерландський рух Опору і, ризикуючи життям, допомагала антинацистському підпіллю у віці чотирнадцяти чи п'ятнадцяти років? У моєму розслідуванні було чимало поворотів чи бічних відгалужень, але, зрештою, я отримав дивовижні відповіді на свої питання.

У воєнній історії Одрі Гепберн контекст — надважливий, тому я описую час та історію, пов'язану з темою. Мені вдалося знайти понад 6000 слів, сказаних самою Одрі про Другу світову війну, і я додав їх до історії війни та опис тієї ролі, яку в ній виконали Нідерланди. І, хай йому грець, її цитати набули сенсу, зважаючи на всі ті історії, що їх вона розповідала про Опір.

Для Одрі боротьба почалася у вересні 1944 року, і я поставив за мету відтворити для читача те, що вона пережила протягом восьми

ПЕРЕДМОВА

суворих місяців. Мені хотілося, щоб ті, хто вже любить Одрі, побачили картини й почули звуки, відчули біль і страх цієї нідерландської дівчину в часи окупації, і дізналися про боротьбу, яка перетворила Одрі Гепберн на світову ікону. Я хотів, щоби читач отримав певне уявлення про те, яким був її світ. Вона бачила чимало крові та смертей ще до того, як їй виповнилося шістнадцять, але жила таким вишуканим життям і ніколи не говорила про те, очевидцем чого стала. Війна зробила Одрі Гепберн, і тому те, що вона пережила, особливо впродовж останніх місяців війни, — це історія, яку варто розповідати послідовно й детально.

У певному сенсі це диво, що вона витримала військові роки; в усіх сенсах це історія про дивовижну юну дівчину, яка вижила, щоб стати світовою іконою.

Роберт Матцен,
30 червня 2018 року

ЧАСТИНА І КАЗАН

[Купити книгу на сайті kniga.biz.ua >>>](http://kniga.biz.ua)

Розділ 1

ЗАХВАТ

Німеччина,
1935 рік

Баронеса Елла ван Геестра стояла в кабінеті Адольфа Гітлера, простягаючи руку найвідомішій у світі людині, чоловікові, чие ім'я було у всіх на устах. Здавалося, темно-блакитні очі Гітлера проштрикують її наскрізь. Він був такий блідий, такий стриманий, і усміхався тією загадковою усмішкою, сповненою смирення, що її так часто показують у кінохроніках, які мерехтять на екранах усього світу. Він простягнув руку і злегка потиснув її долоню. Потім жестом, виробленим поколіннями та століттями європейської традиції, схилився над її рукою і торкнувся губами шкіри. Елла часто чула, що дотик цього чоловіка описують як удар електричним струмом, і ось вона тут, у кабінеті фюрера в штаб-квартирі німецької Націонал-соціалістичної робітничої партії у Мюнхені, відомій як «коричневий будинок». Вона залишила двох своїх синів і маленьку доньку в нідерландському курортному селищі Оостербеек, щоб разом із чоловіком приїхати сюди за тим, що може стати неповторним життєвим шансом.

Безліч жінок були готові пожертвувати усім, навіть роками життя, заради цієї миті, але баронеса виборолла право на цю аудієнцію завдяки колонці, яку писала для *The Blackshirt* — щотижневої газети Британського союзу фашистів, що прославляв чесноти Гітлера і його британського націонал-соціалістичного послідовника, сера Освальда Мослі.

Нічого дивного, що любі друзі Елли з її англійського оточення захоплювалися великим фіурером. Британський журналіст Мікі Барн із *Gloucester Citizen* потрапив під його чари — фіурер підписав Барну, в якого аж подих перехопило від щастя, примірник своєї книги «Mein Kampf» [«Моя боротьба»]. Юніті зі свінбрукських Мітфордів була одержима Гітлером і стала його останньою втіхою. Юніті представила фіуреру свою елегантну сестру Діану, і тепер обидві жінки були просто закохані в нього. Третя з Мітфордів, Памела, також приєдналася до юрби прихильниць, хоча, здавалося, уся ця справа її трохи бентежила.

Звісно, Гітлер мав певні причини загравати з англійцями, намагаючись за кожної нагоди причарувати підданих Британії. Юніті розповідала, що якось він «просвистів від початку до кінця» гімн Британії. Так, авжеж, він захоплювався усім англійським, зокрема й жінками, і відкрити обійми для чарівних дівчат Мітфорд, так званих «скандальних сестер», великій людині було не складно. Але що він побачив у Еллі ван Геестра? Шлях у вищі кола нідерландського суспільства? Можливо, але це не мало значення для Елли. Вона була тут і збиралася уповні насолодитися цією хвилиною. Вона сподівалася, що Його Ексцеленція не проти її підмальованих губ і пудри — він славився ненавистю до жінок, які малювалися, — але він не звернув жодної уваги на помаду та пудру на обличчях своїх іноземних гостей. Він поставився до Елли дуже прихильно, і вона відповідала йому тим самим бездоганною німецькою мовою.

Чоловік Елли, Джозеф Растон, стояв поруч із Юніті Мітфорд; Гітлер тримав Еллу за руку. Фіурер був таким галантним і таким привабливим: у нього були чарівні блакитні очі й таке приємне обличчя. Любий Боже, яким же скрутним був той час, але Німеччина відроджувалася, освітлюючи шлях для цілої Європи, спустошеної всесвітньою великою депресією. Фашизм містив відповідь, потрібну людству. Фашизм став світлом для тих, кому не забракло мудрості бачити. За якихось кілька років фашисти поклали край безробіттю в Німеччині, і довели, що їхні ідеали дужчі та нездоланніші за усі економічні катаклізми. Криваво-червоні прапори з фашистською свастикою майоріли у Мюнхені скрізь; з кожної будівлі та бантини звішувалися вогняні знамена. Вузькі вулиці древнього міста пульсували енергією, наче артерії дивовижної живої істоти.

* Тут і далі в квадратних дужках пояснення перекладача.

Зачарована всім, що побачила, і всіма, кого зустріла, того ж року у вересні Елла знову приїхала до Німеччини з Бельгії; вона знову залишила своїх дітей в Оостербееці, щоб відвідати щорічний конгрес нацистської партії, райхспартейтаг, у Нюрнбергу. Вона бачила фотографії з конгресу 1934 року, що мінілися сріблом слави завдяки кінострічці Лені Ріфеншталь «Тріумф волі» 1935 року, і тепер Елла хотіла побачити все на власні очі. Уявіть місто з півмільйонним населенням, в якому стільки ж гостей. Готелі занадто швидко заповнювалися, і люди, які не могли знайти вільних кімнат чи місць в одному з дев'яти наметових таборів просто неба, розміщувалися на фабриках, у церквах і школах. Шалено захоплена Елла на цілий тиждень занурилася у діяльність фашистів, від биття у церковні дзвони до відвідування постановки «Нюрнберзьких мейстерзінгерів» Річарда Вагнера, у всі зустрічі та промови. Вона стала свідком промови фюрера про гітлерівську молодь на розлоному Цепелінському полі, нюрнберзькому стадіоні, під час якої він звернувся до 60 000 вистрочених в ідеальні ряди та вбраних у бездоганні уніформи юнаків. Його голос посилювали динаміки. Він сказав: «Ви маєте навчитися терпіти злигодні, не зневірючись. Хай що ми створимо сьогодні, хай що вчинимо, ми помremo, а Німеччина житиме завдяки вам. Коли від нас нічого не залишиться, ви маєте стиснути держакі прапорів, що ми їх підняли з нічого. Я знаю, інакше бути не може, бо ви — плоть від нашої плоти, і кров від нашої крові. У ваших молодих головах палає той самий дух, який веде нас».

Це партійне зібрання 1935 року, назване «зїздом свободи», присвятили відмові від обмежень обтяжливого Версальського договору, яким закінчилася Перша світова шістнадцять років тому, що позбавив Німеччину її багатства, військової могутності та значної частини її територій. Фюрер провів парад Вермахту, своєї чудової армії, перед чвертю мільйона глядачів. Німецькі військові літаки летіли в небі так щільно, що, здавалося, затуляли собою сонце, а долі артилерійські війська демонстрували зенітний вогонь протиповітряної зброї, керованої впевненими й умілими операторами.

Райхстаг ухвалив закон про захист німецької крові та німецької честі, забороняючи шлюби та стосунки між німцями і євреями та працевлаштування німецьких жінок віком до сорока п'яти років у єврейських домашніх господарствах. Закон про громадянство визначав, що лише громадяни німецької або спорідненої крові можуть бути громадянами Райху; решта — зокрема євреї, насамперед євреї — ставали суб'єктами без громадянських прав. У Елли було

багато друзів-євреїв у Бельгії та інших місцях, але Діана Мітфорд зауважила, цитуючи влучні слова свого любого друга Путці Ганфштенгеля: «Якщо євреям це не подобається, вони можуть виїхати. У них є зв'язки та гроші у всьому світі. Нехай вони залишать Німеччину нам, німцям». Це був єдиний випадок, коли Елла засумнівалася в загалом позитивній історії, але її завігашки переконали.

А на полі Гітлер вислухав слова підтримки робітникам і оголосив мучениками партійців, убитих 1923 року, під час спроби державного перевороту, відомого під назвою «Півний путч», під час якого на вулиці Мюнхена розстріляли шістнадцятьох членів партії. Це було зворушливим проявом любові, пам'яті та, насамперед, сили. Елла усією душею вірила, що в не надто віддаленому майбутньому вона житиме в Європі, очолюваній Адольфом Гітлером — людиною, яка породила все це силою своєї волі й поклала край безнадійному становищу, в якому Німеччина перебувала упродовж п'ятнадцяти років після світової війни.

В останній день Райхспартейтагу на Цепелінському полі згуртувалося понад 300 000 людей, майоріли сотні прапорів, літали літаки, котилися танки, стукали в барабани, грали оркестри; здавалося, стільці вібрували від тупоту високих чорних чобіт солдатів фюрера, що маршем проходили повз трибуни. Червоні знамена із чорно-білими свастиками нагадували ріку крові. Стільки червоного, що аж боляче очам. Передзвін шелленбаумів — жердин із дзвіночками, — що їх несли перед деякими армійськими частинами, здіймався чистими срібними звуками над глухим гупанням барабанів і чобіт.

Нарешті, Гітлер заговорив і оголив душу, розповідаючи про любов до Німеччини, свої надії та мрії на майбутнє. Він сказав, що причиною усіх світових проблем були євреї, які маніпулювали націями під час Великої війни, що завершилася поразкою Німеччини, а згодом Великою депресією. Партійний з'їзд завершився захопливим, маскулінним виступом барабанних оркестрів, а насамкінець Гітлер сів у відкритий автомобіль, і фюрера провезли ареною перед натовпом, який йому поклонявся.

Після завершення з'їзду партії Елла повернулася до Мюнхена, щоб насолодитися присутністю Гітлера, зокрема і в його улюбленому ресторані «Баварська Остерія», і збавити час із Юніті Мітфорд, її приятелем-есесівцем Еріхом Відманном і журналістом Мікі Барном. Юніті так неймовірно ревнувала Гітлера, що відлякувала від нього усіх інших, аби вся увага фюрера діставалася лише їй. Проте Елла

не потребувала уваги великої людини; вона вже зустрічалася з ним. Баронеса повернулася додому до Бельгії і написала:

«Серед мільйона й одного вражень, що я отримала, найбільше мене захопили: а) чудова фізична форма кожного чоловіка і жінки, побачених на парадах чи на вулиці; б) атмосфера натхнення, абсолютна свобода від будь-якої форми психічного тиску чи депресії».

Слова Елли надрукували у віснику націонал-соціалістів сера Освальда «Дія». Свою статтю вона підсумувала так: «Адольф Гітлер може пишатися відродженням своєї великої країни й омолодженням німецького духу. Сьогодні Німеччина — це найсучасніша країна, а німці, за панування нацистів — чудовий приклад білим расам світу, — могутній народ, праведний і гордий, бо йому і справді є чим пишатися». Ці розчулені слова вона підписала бельгійською версією свого імені — баронеса Елла де Геємстра, Брюссель.